QuickNotes

FREE STUDY NOTES · PDF

UGC NET Paper 2

Punjabi · ਪੰਜਾਬੀ (024)

Complete revision notes — all 10 units

10 units | Tables & formulas | Key revision points

01 ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਅਤੇ ਗੁਰਮੁਖੀ ਲਿਪੀ

02 ਆਦਿ ਕਾਲ: ਬਾਬਾ ਫ਼ਰੀਦ ਅਤੇ ਨਾਥ ਜੋਗੀ

03 ਗੁਰਮਤਿ ਕਾਵਿ

04 ਸੂਫ਼ੀ ਕਾਵਿ

05 ਕਿੱਸਾ ਕਾਵਿ

06 ਆਧੁਨਿਕ ਕਵਿਤਾ

07 ਨਾਵਲ ਅਤੇ ਕਹਾਣੀ

08 ਨਾਟਕ ਅਤੇ ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਸਨਮਾਨ

09 ਲੋਕ-ਸਾਹਿਤ

10 ਵਿਆਕਰਣ, ਛੰਦ ਅਤੇ ਆਲੋਚਨਾ

getquicknotes.com

Edition: November 2026

CONTENTS

What's inside

Ten units of focused revision notes. Each unit ends with a box of key revision points.

01 **ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਅਤੇ ਗੁਰਮੁਖੀ ਲਿਪੀ** 3
ਪੰਜਾਬੀ ਦਾ ਨਿਕਾਸ, ਲਿਪੀਆਂ ਅਤੇ ਉਪਭਾਸ਼ਾਵਾਂ।

02 **ਆਦਿ ਕਾਲ: ਬਾਬਾ ਫ਼ਰੀਦ ਅਤੇ ਨਾਥ ਜੋਗੀ** 4
ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ।

03 **ਗੁਰਮਤਿ ਕਾਵਿ** 5
ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੀ ਬਾਣੀ।

04 **ਸੂਫ਼ੀ ਕਾਵਿ** 6
ਸ਼ਾਹ ਹੁਸੈਨ, ਬੁੱਲ੍ਹੇ ਸ਼ਾਹ, ਸੁਲਤਾਨ ਬਾਹੂ।

05 **ਕਿੱਸਾ ਕਾਵਿ** 7
ਪ੍ਰੇਮ-ਕਥਾਵਾਂ ਦਾ ਕਾਵਿ।

06 **ਆਧੁਨਿਕ ਕਵਿਤਾ** 8
ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਤੋਂ ਪਾਸ਼ ਤੱਕ।

07 **ਨਾਵਲ ਅਤੇ ਕਹਾਣੀ** 9
ਪੰਜਾਬੀ ਗਲਪ।

08 **ਨਾਟਕ ਅਤੇ ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਸਨਮਾਨ** 10
ਪੰਜਾਬੀ ਰੰਗਮੰਚ ਅਤੇ ਜਨਪੀਠ ਪੁਰਸਕਾਰ।

09 **ਲੋਕ-ਸਾਹਿਤ** 11
ਪੰਜਾਬੀ ਲੋਕ-ਗੀਤ ਅਤੇ ਲੋਕ-ਨਾਚ।

10 **ਵਿਆਕਰਣ, ਛੰਦ ਅਤੇ ਆਲੋਚਨਾ** 12
ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਆਕਰਣ ਅਤੇ ਸਾਹਿਤ-ਚਿੰਤਨ।

How to use these notes

- Read one unit at a time, then test yourself with its key revision points.
- Make your own short notes on topics you find difficult.
- Units follow the main areas of the official syllabus — the exact unit list can change between sessions.
- Always check the latest syllabus and notices on the official UGC NET portal: **ugcnet.nta.ac.in**.

UNIT 01

ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਅਤੇ ਗੁਰਮੁਖੀ ਲਿਪੀ

ਪੰਜਾਬੀ ਦਾ ਨਿਕਾਸ, ਲਿਪੀਆਂ ਅਤੇ ਉਪਭਾਸ਼ਾਵਾਂ।

- ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਰਤੀ-ਆਰੀਆਈ ਭਾਸ਼ਾ; ਸੁਰ (tone) ਵਾਲੀ ਭਾਸ਼ਾ।
- ਲਿਪੀਆਂ — ਗੁਰਮੁਖੀ (ਭਾਰਤ), ਸ਼ਾਹਮੁਖੀ (ਪਾਕਿਸਤਾਨ); ਗੁਰਮੁਖੀ ਦਾ ਮਿਆਰੀਕਰਨ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਜੀ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
- ਉਪਭਾਸ਼ਾਵਾਂ — ਮਾਝੀ (ਮਿਆਰੀ), ਦੁਆਬੀ, ਮਲਵਈ, ਪੁਆਧੀ, ਪੋਠੋਹਾਰੀ, ਮੁਲਤਾਨੀ।

★ ਮੁੱਖ ਯਾਦ ਰੱਖਣ ਯੋਗ ਨੁਕਤੇ

- ਗੁਰਮੁਖੀ — ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਜੀ।
- ਮਿਆਰੀ ਉਪਭਾਸ਼ਾ — ਮਾਝੀ।
- ਸ਼ਾਹਮੁਖੀ — ਪਾਕਿਸਤਾਨ।
- ਪੰਜਾਬੀ — ਸੁਰ ਵਾਲੀ ਭਾਸ਼ਾ।

UNIT 02

ਆਦਿ ਕਾਲ: ਬਾਬਾ ਫ਼ਰੀਦ ਅਤੇ ਨਾਥ ਜੋਗੀ

ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ।

- ਸ਼ੇਖ਼ ਫ਼ਰੀਦ (ਬਾਬਾ ਫ਼ਰੀਦ, 12ਵੀਂ-13ਵੀਂ ਸਦੀ) — ਪਹਿਲੇ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਪੰਜਾਬੀ ਕਵੀ; ਸਲੋਕ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿੱਚ ਦਰਜ।
- ਨਾਥ ਜੋਗੀਆਂ ਦੀ ਬਾਣੀ — ਗੋਰਖਨਾਥ, ਚਰਪਟਨਾਥ।
- ਵਾਰ — ਵੀਰ ਰਸੀ ਲੋਕ-ਕਾਵਿ ਰੂਪ।

★ ਮੁੱਖ ਯਾਦ ਰੱਖਣ ਯੋਗ ਨੁਕਤੇ

- ਪਹਿਲਾ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਕਵੀ — ਬਾਬਾ ਫ਼ਰੀਦ।
- ਫ਼ਰੀਦ ਬਾਣੀ — ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ।
- ਨਾਥ ਜੋਗੀ — ਗੋਰਖਨਾਥ।
- ਵਾਰ — ਵੀਰ ਕਾਵਿ।

UNIT 03

ਗੁਰਮਤਿ ਕਾਵਿ

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੀ ਬਾਣੀ।

- ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ — 'ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ', 'ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ', 'ਬਾਬਰ ਬਾਣੀ'।
- ਆਦਿ ਗ੍ਰੰਥ ਦਾ ਸੰਪਾਦਨ — ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ (1604); 'ਸੁਖਮਨੀ ਸਾਹਿਬ'।
- ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ — 1430 ਅੰਗ; 31 ਰਾਗ (ਜੈਜਾਵੰਤੀ ਸਮੇਤ); ਗੁਰੂ ਤੇਗ਼ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਕੇ ਅੰਤਿਮ ਰੂਪ — ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ।
- ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ — ਵਾਰਾਂ ('ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀ ਕੁੰਜੀ')।

★ ਮੁੱਖ ਯਾਦ ਰੱਖਣ ਯੋਗ ਨੁਕਤੇ

- 'ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ' — ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ।
- ਆਦਿ ਗ੍ਰੰਥ ਸੰਪਾਦਨ — 1604।
- 1430 ਅੰਗ, 31 ਰਾਗ।
- ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀ ਕੁੰਜੀ — ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ।

UNIT 04

ਸੂਫ਼ੀ ਕਾਵਿ

ਸ਼ਾਹ ਹੁਸੈਨ, ਬੁੱਲ੍ਹੇ ਸ਼ਾਹ, ਸੁਲਤਾਨ ਬਾਹੂ।

ਸੂਫ਼ੀ ਕਵੀ	ਕਾਵਿ-ਰੂਪ
ਸ਼ਾਹ ਹੁਸੈਨ	ਕਾਫ਼ੀ — 'ਮਾਧੋ ਲਾਲ ਹੁਸੈਨ'
ਸੁਲਤਾਨ ਬਾਹੂ	ਸੀਹਰਫ਼ੀ, 'ਹੂ' ਵਾਲੇ ਬੈਂਤ
ਬੁੱਲ੍ਹੇ ਸ਼ਾਹ	ਕਾਫ਼ੀਆਂ — ਸੂਫ਼ੀ ਕਾਵਿ ਦਾ ਸਿਖਰ
ਖ਼ਵਾਜਾ ਗ਼ੁਲਾਮ ਫ਼ਰੀਦ	ਕਾਫ਼ੀ (ਮੁਲਤਾਨੀ/ਸਰਾਇਕੀ)

★ ਮੁੱਖ ਯਾਦ ਰੱਖਣ ਯੋਗ ਨੁਕਤੇ

- ਕਾਫ਼ੀ — ਸ਼ਾਹ ਹੁਸੈਨ।
- ਸੂਫ਼ੀ ਸਿਖਰ — ਬੁੱਲ੍ਹੇ ਸ਼ਾਹ।
- ਸੀਹਰਫ਼ੀ — ਸੁਲਤਾਨ ਬਾਹੂ।
- ਗ਼ੁਲਾਮ ਫ਼ਰੀਦ — ਸਰਾਇਕੀ ਕਾਫ਼ੀ।

UNIT 05

ਕਿੱਸਾ ਕਾਵਿ

ਪ੍ਰੇਮ-ਕਥਾਵਾਂ ਦਾ ਕਾਵਿ।

- ਵਾਰਿਸ ਸ਼ਾਹ — 'ਹੀਰ' (1766) — ਕਿੱਸਾ ਕਾਵਿ ਦਾ ਸ਼ਿਰੋਮਣੀ।
- ਦਮੋਦਰ — 'ਹੀਰ' (ਪਹਿਲਾ ਹੀਰ ਕਿੱਸਾ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ); ਹਾਫ਼ਿਜ਼ ਬਰਖ਼ੁਰਦਾਰ — 'ਮਿਰਜ਼ਾ ਸਾਹਿਬਾਂ', 'ਸੱਸੀ ਪੁੰਨੂੰ'।
- ਪੀਲੂ — 'ਮਿਰਜ਼ਾ ਸਾਹਿਬਾਂ'; ਕਾਦਰਯਾਰ — 'ਪੂਰਨ ਭਗਤ'।

★ ਮੁੱਖ ਯਾਦ ਰੱਖਣ ਯੋਗ ਨੁਕਤੇ

- 'ਹੀਰ' — ਵਾਰਿਸ ਸ਼ਾਹ (1766)।
- ਪਹਿਲੀ ਹੀਰ — ਦਮੋਦਰ।
- 'ਮਿਰਜ਼ਾ ਸਾਹਿਬਾਂ' — ਪੀਲੂ।
- 'ਪੂਰਨ ਭਗਤ' — ਕਾਦਰਯਾਰ।

UNIT 06

ਆਧੁਨਿਕ ਕਵਿਤਾ

ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਤੋਂ ਪਾਸ਼ ਤੱਕ।

- ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ — ਆਧੁਨਿਕ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਦੇ ਪਿਤਾਮਾ; 'ਰਾਣਾ ਸੂਰਤ ਸਿੰਘ' (ਮਹਾਂਕਾਵਿ), 'ਮਟਕ ਹੁਲਾਰੇ'।
- ਪ੍ਰੋ. ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ — ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਕਵਿਤਾ ('ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਮੈਦਾਨ'); ਧਨੀ ਰਾਮ ਚਾਤ੍ਰਿਕ।
- ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਪ੍ਰੀਤਮ — 'ਅੱਜ ਆਖਾਂ ਵਾਰਿਸ ਸ਼ਾਹ ਨੂੰ'; ਮੋਹਨ ਸਿੰਘ, ਸ਼ਿਵ ਕੁਮਾਰ ਬਟਾਲਵੀ ('ਲੂਣਾ'), ਪਾਸ਼, ਸੁਰਜੀਤ ਪਾਤਰ।

★ ਮੁੱਖ ਯਾਦ ਰੱਖਣ ਯੋਗ ਨੁਕਤੇ

- 'ਰਾਣਾ ਸੂਰਤ ਸਿੰਘ' — ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ।
- 'ਅੱਜ ਆਖਾਂ ਵਾਰਿਸ ਸ਼ਾਹ ਨੂੰ' — ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਪ੍ਰੀਤਮ।
- 'ਲੂਣਾ' — ਸ਼ਿਵ ਕੁਮਾਰ ਬਟਾਲਵੀ।
- ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਕਵਿਤਾ — ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ।

UNIT 07

ਨਾਵਲ ਅਤੇ ਕਹਾਣੀ

ਪੰਜਾਬੀ ਗਲਪ।

- ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ — 'ਸੁੰਦਰੀ' (1898) — ਪਹਿਲਾ ਪੰਜਾਬੀ ਨਾਵਲ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
- ਨਾਨਕ ਸਿੰਘ — 'ਚਿੱਟਾ ਲਹੂ', 'ਪਵਿੱਤਰ ਪਾਪੀ'; ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਕੰਵਲ; ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ — 'ਮੜ੍ਹੀ ਦਾ ਦੀਵਾ', 'ਅੰਨ੍ਹੇ ਘੋੜੇ ਦਾ ਦਾਨ'।
- ਕਹਾਣੀ — ਸੰਤ ਸਿੰਘ ਸੇਖੋਂ, ਕੁਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਵਿਰਕ ('ਧਰਤੀ ਤੇ ਆਕਾਸ਼'), ਅਜੀਤ ਕੌਰ, ਵਰਿਆਮ ਸੰਧੂ।

★ ਮੁੱਖ ਯਾਦ ਰੱਖਣ ਯੋਗ ਨੁਕਤੇ

- ਪਹਿਲਾ ਨਾਵਲ — 'ਸੁੰਦਰੀ'।
- 'ਚਿੱਟਾ ਲਹੂ' — ਨਾਨਕ ਸਿੰਘ।
- 'ਮੜ੍ਹੀ ਦਾ ਦੀਵਾ' — ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ।
- ਕੁਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਵਿਰਕ — ਕਹਾਣੀਕਾਰ।

UNIT 08

ਨਾਟਕ ਅਤੇ ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਸਨਮਾਨ

ਪੰਜਾਬੀ ਰੰਗਮੰਚ ਅਤੇ ਜਨਪੀਠ ਪੁਰਸਕਾਰ।

ਲੇਖਕ	ਯੋਗਦਾਨ
ਆਈ. ਸੀ. ਨੰਦਾ	ਆਧੁਨਿਕ ਪੰਜਾਬੀ ਨਾਟਕ ਦੇ ਮੋਢੀ — 'ਸੁਭੱਦਰਾ'
ਬਲਵੰਤ ਗਾਰਗੀ	'ਲੋਹਾ ਕੁੱਟ', 'ਕਣਕ ਦੀ ਬੱਲੀ'
ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਪ੍ਰੀਤਮ	ਜਨਪੀਠ 1981 — 'ਕਾਗ਼ਜ਼ ਤੇ ਕੈਨਵਸ'
ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ	ਜਨਪੀਠ 1999

★ ਮੁੱਖ ਯਾਦ ਰੱਖਣ ਯੋਗ ਨੁਕਤੇ

- ਨਾਟਕ ਦੇ ਮੋਢੀ — ਆਈ. ਸੀ. ਨੰਦਾ।
- 'ਲੋਹਾ ਕੁੱਟ' — ਬਲਵੰਤ ਗਾਰਗੀ।
- ਪਹਿਲਾ ਪੰਜਾਬੀ ਜਨਪੀਠ — ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਪ੍ਰੀਤਮ (1981)।
- ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ — ਜਨਪੀਠ 1999।

UNIT 09

ਲੋਕ-ਸਾਹਿਤ

ਪੰਜਾਬੀ ਲੋਕ-ਗੀਤ ਅਤੇ ਲੋਕ-ਨਾਚ।

- ਲੋਕ-ਗੀਤ — ਬੋਲੀਆਂ, ਟੱਪੇ, ਮਾਹੀਆ, ਸੁਹਾਗ, ਘੋੜੀਆਂ, ਸਿੱਠਣੀਆਂ, ਅਲਾਹੁਣੀਆਂ।
- ਲੋਕ-ਨਾਚ — ਭੰਗੜਾ, ਗਿੱਧਾ, ਝੂਮਰ, ਸੰਮੀ।
- ਢਾਡੀ ਅਤੇ ਕਵੀਸ਼ਰੀ — ਵਾਰ ਗਾਇਨ ਦੀ ਪਰੰਪਰਾ।

★ ਮੁੱਖ ਯਾਦ ਰੱਖਣ ਯੋਗ ਨੁਕਤੇ

- ਅਲਾਹੁਣੀਆਂ — ਸੋਗ ਗੀਤ।
- ਘੋੜੀਆਂ — ਵਿਆਹ ਦੇ ਗੀਤ।
- ਗਿੱਧਾ — ਔਰਤਾਂ ਦਾ ਨਾਚ।
- ਢਾਡੀ — ਵਾਰ ਗਾਇਨ।

UNIT 10

ਵਿਆਕਰਣ, ਛੰਦ ਅਤੇ ਆਲੋਚਨਾ

ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਆਕਰਣ ਅਤੇ ਸਾਹਿਤ-ਚਿੰਤਨ।

- ਗੁਰਮੁਖੀ — 35 ਮੂਲ ਅੱਖਰ (ਪੈਂਤੀ); ਲਗਾਂ-ਮਾਤਰਾਂ; ਅਧਕ, ਟਿੱਪੀ, ਬਿੰਦੀ।
- ਛੰਦ — ਦੋਹਰਾ, ਬੈਂਤ, ਕਬਿੱਤ, ਸਵੱਈਆ, ਸਿਰਖੰਡੀ।
- ਆਲੋਚਨਾ — ਸੰਤ ਸਿੰਘ ਸੇਖੋਂ (ਮਾਰਕਸਵਾਦੀ), ਅਤਰ ਸਿੰਘ, ਹਰਿਭਜਨ ਸਿੰਘ, ਨਜਮ ਹੁਸੈਨ ਸੱਯਦ।

★ ਮੁੱਖ ਯਾਦ ਰੱਖਣ ਯੋਗ ਨੁਕਤੇ

- ਪੈਂਤੀ — 35 ਅੱਖਰ।
- ਅਧਕ — ਦੁੱਤ ਧੁਨੀ ਦਾ ਚਿੰਨ੍ਹ।
- ਬੈਂਤ — ਕਿੱਸਾ ਛੰਦ।
- ਮਾਰਕਸਵਾਦੀ ਆਲੋਚਨਾ — ਸੰਤ ਸਿੰਘ ਸੇਖੋਂ।

QuickNotes

Learn Quickly. Prepare Smartly.

More free study notes

Free PDFs for UGC NET Paper 1, every Paper 2 subject, IBPS RRB and SSC CHSL — no sign-up.

www.getquicknotes.com

Free for personal study — not for sale. You may share this PDF unchanged and free of charge.

QuickNotes is an independent educational platform. It is not affiliated with, endorsed by or connected to the University Grants Commission (UGC), the National Testing Agency (NTA) or any government examination authority. These are original revision notes; always refer to the official notification for exam dates, eligibility, pattern and syllabus.

Found a mistake? Email support@getquicknotes.com · Edition: November 2026